आयोजना अन्तर्गत समावेश भएका शहरहरू

क) मध्य पहाडी लोकमार्गमा अवस्थित नयाँ शहरहरू

फिदिम(पाँचथर)
बसन्तपुर (तेह्रथुम)
खुर्कोट (सिन्धुली)
बैरेनी-गल्छी (धादिङ)
डुम्रे-भन्सार (तनहुँ)
बुर्तिबाङ (बाग्लुङ)
चौरजहारी (रुकुम)
राकम-कर्णाली (दैलेख)
साँफेबगर (अछाम)
पाटन (बैतडी)
भेरिगङ्गा (सुर्खेत)
भिङ्ग्री (प्यूठान)

ख) स्मार्ट सिटीहरू

लुम्बिनी (रूपन्देही)
निजगढ (बारा)
पालुङटार (गोरखा)
धनकुटा (धनकुटा)
मिर्चैया (सिराहा)
चन्द्रपुर (रौतहट)
काभ्रे (काभ्रेपलाञ्चोक)
भरतपुर (चितवन)
वालिङ (स्याङ्जा)
तुल्सिपुर (दाङ)
दुल्लु (दैलेख)
टीकापुर (कैलाली)
अमरगढी (डडेल्धुरा)
गुन्दु बालकोट (भक्तपुर)
भीमदत्त (महेन्द्रनगर)
गौरीगञ्ज (झापा)
मौलापुर (रौतहट)

ग) हुलाकी लोकमार्गमा अवस्थित नयाँ शहरहरू

गौरीगञ्ज (झापा)
रंगेली (मोरङ)
मनरा (महोत्तरी)
ब्रह्मपुरी (सर्लाही)
मौलापुर (रौतहट)
महागढीमाई (बारा)
बर्दघाट (नवलपरासी)
राजापुर (बर्दिया)
भजनी (कैलाली)
बेलौरी (कञ्चनपुर)

घ) तराई मधेशमा अवस्थित नयाँ शहरहरू

शम्भुनाथ (सप्तरी)
बलवा (महोत्तरी)
ईश्वरपुर (सर्लाही)
कटहरिया (रौतहट)
गढवा (दाङ)

ङ) हिमाली पदमार्गमा अवस्थित बस्तीहरू

लुक्ला (सोलुखुम्बु)
स्याफ्रुबेँसी (रसुवा)
जोमसोम (मुस्ताङ)
सिमीकोट (हुम्ला)
मार्तडी (बाजुरा)
फुङ्लिङ (ताप्लेजुङ)
किमाथाङ्का (सङ्खुवासभा)
चामे (मनाङ)
दुनै (डोल्पा)
कोल्टी (बाजुरा)

अध्ययनको क्रममा रहेका हिमाली बस्तीहरू

जिरी (दोलखा)
कागबेनी (मुस्ताङ)
मनाङ (मनाङ)
गमगढी (मुगु)
नुम भ्याली तथा हेदाङ्गना (सङ्खुवासभा)
घुन्सा तथा ओलाङ्चुङ्गगोला (ताप्लेजुङ)

हालसम्मको भौतिक प्रगति

- मध्यपहाडी लोकमार्गमा अवस्थित १० नयाँ शहरहरूको एकीकृत विकास योजना (IDP) र २ वटाको रणनैतिक शहरी विकास योजना (SUDP) तयार भए अनुसार कार्यान्वयन चरणमा रहेको ।
- १३ स्मार्ट सिटीहरूको Master Plan तयार भई आंशिक रुपमा कार्यान्वयनमा रहेका; स्मार्ट सिटी इन्डिकेटर स्वीकृतिको चरणमा रहेको ।
- हुलाकी लोकमार्ग र तराई मधेशका १५ शहरहरूको IDP तयार भई आंशिक रुपमा कार्यान्वयनमा रहेको ।
- हिमाली पदमार्गको १० बस्तीहरूको बस्ती स्वरुप संरक्षण तथा प्रबर्द्धन योजना (Morphological Retainment and Enhancement Plan) को अध्ययन भई आंशिक रुपमा कार्यान्वयनमा रहेको ।
- ८ नयाँ शहरहरूमा १० जग्गा विकास (Land Pooling) (५४८९-९-३-२.२ रोपनी) को काम भइरहेकोमा १ वटा सम्पन्न र ९ वटा चालु रहेको ।
- ४ नयाँ शहरहरूमा पूर्वाधार निर्माणको लागी हालसम्म १८९-२-३-३.६६ रोपनी जग्गा खरिद भएको ।

अन्य पुर्वाधार निर्माणमा भएका प्रगति

क) शहरी पुर्वाधार निर्माण

क.१ शहरी सडक निर्माण

१ सडक ट्र्याक खोल्ने/स्तरोन्नति- ३७६.२७ कि.मि.
२ सडक ग्राभेल - २१३.३७ कि.मि.
३ सडक ढलान/अन्य पेभमेन्ट - ५१.४४ कि.मि.
४ सडक कालोपत्रे - ३३.९७ कि.मि.

क.२ शहरी ढल/नाला निर्माण

५ ढल तथा नाला निर्माण - १६७.९४ कि.मि.

क.३ रणनैतिक शहरी पूर्वाधार निर्माण

६ एकीकृत फोहोलमैला व्यवस्थापन केन्द्र निर्माण-३ वटा
७ कृषि हाट बजार निर्माण - १३ वटा
८ बसपार्क निर्माण - ८ वटा
९ सार्वजनिक पार्क निर्माण - १९ वटा
१० खानेपानी आयोजना (३९६ कि मि) - १३ वटा
११ खेल मैदान निर्माण - ७ वटा
१२ सौर्य/सडक बत्ति - १८०४ वटा

ख) आवास तथा बस्ती विकास

१३ जग्गा विकास आयोजना - ४ वटा (४७७७ रो.)
१४ जग्गा खरिद - १८७-[illegible]-[illegible]-३.६[illegible] रोपनी

ग) भवन तथा वास्तुकला

१५ सरकारी/प्रशासकीय भवन निर्माण - १५ वटा
१६ सार्वजनिक सामुदायिक भवन निर्माण/सभाहल-२६ वटा
१७ खेलकुद पूर्वाधार (कभर्ड हल निर्माण) - ५ वटा

जग्गा एकीकरण आयोजना सञ्चालन सम्बन्धी अभिमुखिकरण कार्यक्रम

आयोजनाका अवसर तथा सम्भावनाहरू

- योजनावद्ध शहरी तथा वस्ती विकास आयोजनाको रुपमा रूपान्तरण गर्ने,
- उच्च स्तरीय सेवा र पूर्वाधार निर्माणमा सङ्घीय सरकारको ससर्त लगानी/सह लगानी गर्ने,
- जग्गा/आवास विकास साधनको बहुउपयोग र विस्तारित उपयोग सहित बसोवास क्षेत्र सुधार, शहरी पुनरुत्थान चक्लाबन्दी एवं शहरी पूर्वाधारका लागि उपयुक्त जग्गा व्यवस्थापन गर्ने,
- शहरी अध्ययन अनुसन्धान, प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि र ज्ञान हस्तान्तरण गर्ने,
- नेपाली मौलिकता सहितको शहरी/वस्ती स्वरूपको संरक्षण र प्रर्वद्धन गरी पर्या-पर्यटनसँग जोडन सकिने एवं २१ औं शताब्दी सुहाउँदो दिगो, उत्थानशील र स्मार्ट शहर निर्माण गर्ने,

आयोजनाको आगामी कार्यदिशा

- आयोजनाको मध्यावधि समीक्षाबाट सिफारिस भए अनुसार योजनावद्ध बस्ती विकास/विस्तारको सम्भावनायुक्त शहरहरूमा केन्द्रीत हुने ।
- राष्ट्रिय भवन संहिता र मापदण्डको पालना, फोहरमैलाको उचित व्यवस्थापन, खुला क्षेत्र/हरीयाली संरक्षण, निजी क्षेत्रको लगानी वृद्धि, आदिलाई नयाँ शहर विकासको पूर्वशर्तको रुपमा लिई यी विषयवस्तुहरूमा सहज हुने बस्तीमा योजनावद्ध जग्गा/आवास विकास गर्ने ।
- आयोजनालाई कानुनी आधार प्रदान गर्ने । योजनावद्ध शहरी विकासलाई दिशानिर्देश गर्न स्थलीय योजना तर्जुमा, स्वीकृति र कार्यान्वयन गर्न सरोकारवालाको स्पष्ट भूमिका सहितको कानुन तर्जुमा गर्ने ।
- जग्गा/आवास विकास, बसोबास क्षेत्र सुधार, शहरी पुनरोत्थान, भूमि चक्लाबन्दी र योजना निर्देशित रणनैतिक शहरी पूर्वाधारमा मात्रै सह लगानी गर्ने ।
- जग्गा विकास कार्यक्रममा विकसित घडेरीको बिक्रीबाट मात्रै पूर्वाधार निर्माण प्रायः असम्भव देखिएकोले त्चगलप पूर्वाधार निर्माण सहित योजनावद्ध क्षेत्रमा सरकारी लगानीको सन्देश प्रवाह गर्ने ।
- विपद जोखिम न्यूनिकरण र जलवायु अनुकुलको आन्तरिकीकरण सहित पर्यावरणीय, दिगो र सुरक्षित शहर/बस्ती निर्माण गर्ने ।

"समृद्ध नेपालको रहर-योजनावद्ध र व्यवस्थित नयाँ शहर"

01-4262496, 4250171
newtownpl@gmail.com
https://ntpco.dudbc.gov.np

जननी जन्मभूमिश्च स्वर्गादपि गरीयसी

नेपाल सरकार
शहरी विकास मन्त्रालय
शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग
नयाँ शहर आयोजना समन्वय कार्यालय
बबरमहल, काठमाडौं ।

पृष्ठभूमि

नेपाल सरकारको आ.व. ०६७/०६८ को नीति तथा कार्यक्रम अनुसार मध्य पहाडी क्षेत्रमा मध्य पहाडी (पुष्पलाल) लोकमार्ग र उत्तर दक्षिण राजमार्गको मिलन बिन्दु वा यसको आसपासको क्षेत्र वा बस्तीलाई समेटी आधारभूत पूर्वाधार सहित योजनाबद्ध रुपमा आधुनिक नयाँ शहरहरूको विकास तथा निर्माण गर्ने सोच अनुरूप नयाँ शहर आयोजना सञ्चालनमा रहेको छ । नेपाल सरकारबाट विभिन्न मितिमा घोषणा भएका नयाँ शहरहरू, स्मार्ट सिटीहरू र हिमाली शहरहरू गरी जम्मा ५४ वटा शहर/बस्तीहरूको अध्ययन भै विकास प्रक्रिया अगाडि बढेको छ । यस आयोजनाले नेपाल सरकारको राष्ट्रिय शहरी नीति, २०६४ ले औंल्याएको सन्तुलित शहरी विकास “Balanced Urban Development” नीतिका साथै, दिगो विकास लक्ष्यको बुँदा ११ दिगो शहर तथा समुदायहरू “Sustainable Cities and Communities” लाई आत्मसात गरेको देखिन्छ। मध्य पहाडी क्षेत्रमा आधुनिक शहरी सेवा सुविधा सहितका शहरहरू विकास गरी भौगोलिक/जनसाङ्ख्यिक सन्तुलन कायम, सेवा प्रवाह लागतमा कमी ल्याउने एवं आर्थिक समृद्धिमा टेवा पुर्याउने भएकाले १५ औं आवधिक योजनादेखि यस आयोजनालाई रूपान्तरणकारी आयोजनाको रुपमा अङ्गीकार गरिएको छ।

आयोजनाको लक्ष्य

वि सं २०९० सम्ममा १० वटा नयाँ शहरहरूमा कम्तिमा १/१ लाख जनसंख्याको लागि आधुनिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने,

प्रस्तावित लॉलीगुराँस नगरपालिका र नयाँ शहर आयोजना कार्यालय बसन्तपुरको एकीकृत भवनको प्रारुप (3D Image)

आयोजनाको उद्देश्यहरू

- शहर/ वस्तीहरूको स्थलीय योजना तर्जुमा, विकास रणनीति तयार पार्ने एवं भूउपयोग र भौतिक विकासको नियमन गर्ने,
- साना तथा मझौला आधुनिक शहरहरूको विकास गर्दै प्रत्येक नयाँ शहरलाई त्यस क्षेत्रको विकास केन्द्रको रुपमा विकास गर्ने,
- कृषि, शैक्षिक, स्वास्थ्य, पर्यटन, सांस्कृतिक तथा औद्योगिक पूर्वाधारहरूको विकास एवं प्रबर्द्धन गरी ग्रामीण विकास एवं आर्थिक क्रियाकलापहरू क्रियाशील गराई प्रतिस्पर्धी बनाउने,
- ठूला शहरी क्षेत्र, तराई तथा कृषि योग्य क्षेत्रहरूमा हुन सक्ने बसाइँसराई न्यूनिकरण गर्ने,

प्रमुख कार्यक्षेत्र

- नयाँ शहर/ वस्तीहरूको स्थलीय (Spatial) एवं एकीकृत भौतिक विकास योजना तर्जुमा तथा भूउपयोग र भौतिक विकासको नियमन गर्ने,
- योजनावद्ध वस्ती विकास र विस्तारको लागि जग्गा/ आवास विकासका योजनाहरू सञ्चालन गर्ने,
- शहरी पुनरुत्थान, पुरानो बजार केन्द्र/ परम्परागत बसोबास क्षेत्रको सुधार गर्ने,
- रणनैतिक शहरी पूर्वाधार (बसपार्क, सार्वजनिक पार्क, हाटबजार, फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल, युटिलिटी, सामुदायिक पूर्वाधार आदि) निर्माण गर्ने,
- शहरहरूको सामाजिक-आर्थिक विकास एवं प्रभावकारी शहरी व्यवस्थापनको लागि स्थानीय तहसँग सहकार्य र क्षमता अभिवृद्धिका कार्यहरू गर्ने,

कानुनी तथा संस्थागत व्यवस्था

- राष्ट्रिय शहरी नीति, २०८१, राष्ट्रिय शहरी रणनीति, २०७३, प्लानिङ्ग नर्मस् एण्ड स्ट्यान्डर्ड, २०१५, नगर विकास ऐन, २०४५ र जग्गा एकीकरण आयोजना सञ्चालन कार्यविधि, २०७२ ।
- केन्द्रीय स्तरमा समन्वय र आयोजनाको काम कारवाहीलाई दिशा निर्देश गर्न शहरी विकास मन्त्रालयका सचिवको अध्यक्षतामा निर्देशक समिति रहेको ।
- स्थानीय तथा केन्द्रीय स्तरमा गरिनुपर्ने समन्वयात्मक कार्यका लागि ३० जनाको दरबन्दी सहित एक आयोजना समन्वय कार्यालय स्थापना भएको ।
- मध्य पहाडी राजमार्गमा अवस्थित १० नयाँ शहर र भेरीगङ्गा (उपत्यका) गरी ११ वटा नयाँ शहरहरूमा १३/१३ जनाको दरबन्दी सहित नयाँ शहर आयोजना कार्यालयहरू स्थापना भएको ।
- अन्य नयाँ शहर, स्मार्ट सिटी, हिमाली वस्तीको काम शहरी विकास तथा भवन निर्माण विभाग मातहतका FPIU तथा PUDBC बाट हुने गरेको ।

मध्य पहाडी लोकमार्गमा अवस्थित नयाँ शहरहरू

- जनसंख्या, बसाइँसराई, साक्षरता, गैर कृषि आर्थिक कृयाकलाप, जमिन, पानी तथा विद्युत सेवाको उपलब्धता, अवस्थिति (Nodal Function) र क्षेत्रीय सन्तुलनलाई आधार मानी तत्कालीन प्रत्येक विकास क्षेत्रबाट २/२ वटा गरी जम्मा १० वटा स्थानहरू रहेको ।
- आ.व. २०७२/७३ मा उक्त सूचीमा सुर्खेत जिल्लाको भेरीगङ्गा उपत्यका र प्यूठान जिल्लाको भिङ्ग्री समावेश भएको ।

स्मार्ट सिटी

- आ.व. २०७३/०७४ मा पहिलो चरणमा निजगढ, पालुङ्गटार र लुम्बिनी स्मार्ट सिटीको अवधारणा आएको; आ.व. २०७४/०७५ मा अन्य १० शहरहरूमा स्मार्ट सिटीको अवधारणामा अध्ययन र विकासको कार्य शुरु गरिएको ।
- आधुनिक सूचना सञ्चार प्रविधिको उपयोग सहित दिगो र प्रभावकारी शहरी व्यवस्थापन गर्ने 'स्मार्ट सिटी' अवधारणा नेपालको लागि नवीन भएको सन्दर्भमा राष्ट्रिय योजना आयोगले १४ औं योजनामा ४ स्तम्भ (स्मार्ट जनता, स्मार्ट पूर्वाधार, स्मार्ट अर्थतन्त्र, स्मार्ट शासन) प्रस्तुत गरेकोमा सोलाई आधार बनाई गुरुयोजना (Master Plan) तर्जुमा, सूचना प्रविधि कम्पोनेन्टको डि.पि.आर. साथै स्मार्टनेस् मापनका लागि 'स्मार्ट सिटी इन्डिकेटर' तयार भएको ।

हुलाकी लोकमार्ग र तराई मधेशमा अवस्थित शहरहरू

- नेपालको आधा भन्दा बढी जनसंख्या तराई मधेशमा बसोबास गर्ने हुँदा तहाँ अवस्थित आधारभूत पूर्वाधार कमजोर भएका शहर/बस्तीहरूमा व्यवस्थित बसोवास र पूर्वाधार केन्द्रीत लगानी गरी त्यस क्षेत्रका जनताहरूको जीवनस्तर उकास्न आवश्यक देखिएकोले तराई मधेशमा ५ वटा र हुलाकी लोकमार्गमा १० वटा गरी जम्मा १५ वटा शहरहरू छनौट गरिएको ।

हिमाली पदमार्गमा अवस्थित बस्तीहरू

- विश्वमै प्रख्यात नेपालको हिमाली पदमार्ग (Great Himalayan Trail) मा अवस्थित बस्तीहरूको आफ्नै विशिष्ट परम्परागत बस्ती प्रारूप, स्थानीय वास्तुकला र भवन निर्माण प्रविधि रहेकोमा मोटरबाटो लगायत आधुनिक विकास निर्माणबाट उक्त बस्तीमा पर्न सक्ने नकारात्मक असरहरू कम गरी मौलिक स्वरुप र पहिचानको जगेर्ना गर्न बिभिन्न १६ वटा छनौट भएका बस्ती मध्ये १० वटा बस्तीहरूको अध्ययन भएको ।

क) शहरी पुर्वाधार निर्माण

ख) आवास तथा बस्ती विकास

आयोजना अवधि, विनियोजित बजेट र खर्चको अवस्था

- यस आयोजना स्थापनाको समयमा शहरहरूको भौतिक, सामाजिक तथा आर्थिक पूर्वाधारहरू निर्माण तथा विकास गर्न २० वर्ष अर्थात आ.व. २०८९/९० सम्म समय लाग्ने अनुमान गरिएको थियो ।
- शहरहरूको गुरुयोजना अनुसार मध्य पहाडी १२ शहरहरूको लगानी रु. ३.५५ खर्ब, १५ तराई मधेश र हुलाकी राजमार्गका नयाँ शहरहरूको रु. ३ खर्ब, १३ स्मार्ट सिटीहरूको रु. ३.५५ खर्ब र १० हिमाली वस्तीको रु. १.०७ अर्ब गरी कूल लागत करिव १२ खर्ब लाग्ने देखिएकोमा यस आयोजना (ब.उ.शि.नं. ३४७०११००) आ.व. २०८०/८१ सम्म रु. १७.९३ अर्ब विनियोजन भै रु. १२.१८ अर्ब मात्रै खर्च भएको देखिन्छ।

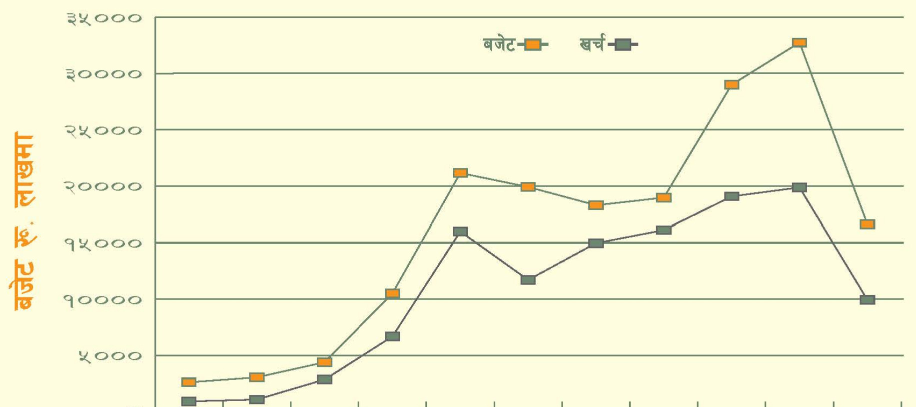

जम्मा (चालु र पूँजीगत)	आ.व. ७०/७१	आ.व. ७१/७२	आ.व. ७२/७३	आ.व. ७३/७४	आ.व. ७४/७५	आ.व. ७५/७६	आ.व. ७६/७७	आ.व. ७७/७८	आ.व. ७८/७९	आ.व. ७९/८०	आ.व. ८०/८१
विनियोजन	२६१२	३०५३	४३९८	१०५२४	२११५७	१९९१७	१८२९७	१८९७५	२९००४	३२७४४	१८७३६
खर्च	९१३.०८	१०७८.१९	२८५६.८४	६६९०.२४	१५९९९.६	११७०६.९	१४९६७.२	१६१२४	१९०८१.९	२१९६४.२	१३५६३.८

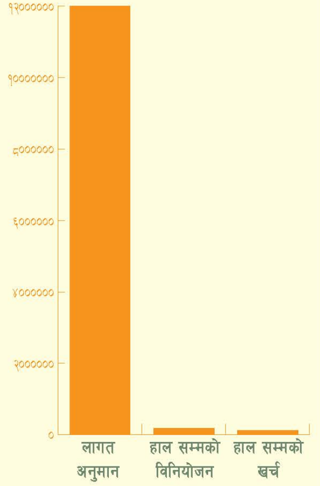

ग) भवन तथा वास्तुकला